

MONITORIZAREA MASS-MEDIA în perioada electorală pentru alegerile parlamentare 2019

*Raport nr. 1
9 – 24 ianuarie 2019*

(concluzii generale)

Raportul este realizat de Centrul pentru Jurnalism Independent (CJI) și Asociația Presei Independente (API), în cadrul unui proiect de monitorizare a mass-media implementat cu sprijinul financiar al National Endowment for Democracy (SUA), al Guvernului Suediei și al Agenției SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

I. DATE GENERALE

1.1 Obiectivul proiectului: monitorizarea și informarea publicului cu privire la comportamentul editorial al instituțiilor mass-media în perioada preelectorală și în campania electorală pentru alegerile parlamentare 2019 din Republica Moldova.

1.2 Perioada de monitorizare: 9 ianuarie 2019 – 24 februarie 2019.

1.3 Criteriile de selectare a instituțiilor mass-media supuse monitorizării:

Instituțiile mass-media au fost selectate în baza următoarelor criterii: a) forma de proprietate; b) geografie; c) limba de difuzare; d) notorietate/audiență. Astfel, sunt monitorizate instituții mass-media publice și private, cu acoperire națională, cvasi-națională și regională, în limba română și în limba rusă.

1.4 Mass-media monitorizate:

Audiovizual

Moldova 1, GRT, Prime TV, Canal 2, Canal 3, Publika TV, Jurnal TV, NTV Moldova, Pro TV Chișinău, TV8, Accent TV, TV Centrală.

Portaluri online și presa scrisă

Agora.md, Aif.md, Deschide.md, Diez.md, Esp.md, Gagauzinfo.md, Jurnal de Chișinău (ziar), Kp.md, Moldova.org, Newsmaker.md, Noi.md, Realitatea.md, Sputnik.md, Timpul.md, Unimedia.info, Zdg.md

1.5 Obiectul monitorizării

TV (intervalul 18:00-22.00)

- A. Câte un buletin informativ în limba rusă și limba română;
- B. Emisiunile (talk show-uri) cu caracter electoral;
- C. Dezbaterile electorale.

Portaluri online și presa scrisă

Întreg conținutul editorial, fără publicitatea marcată corespunzător.

1.6. Echipa

Proiectul este realizat în cadrul Coaliției pentru Alegeri Libere și Corecte de Centrul pentru Jurnalism Independent (monitorizare TV) și Asociația Presei Independente (monitorizare presă online și presă scrisă).

1.7 Cadrul metodologic

Datele au fost colectate și analizate în baza unei metodologii de monitorizare elaborate de Oxford Media Research Center pentru proiectele de monitorizare ale Organizației Internaționale Campania Globală pentru Libertatea de Exprimare „Articolul XIX”. Metodologia a fost actualizată la sfârșitul anului 2018 și începutul anului 2019 cu asistența experților organizației Osservatorio di Pavia din Italia.

Caracteristicile acestei metodologii sunt următoarele: utilizarea indicatorilor 1) *cantitativi*, inclusiv tipul, durata, tematica mediatizării, sursele știrilor, frecvența și durata apariției concurenților electorali în știri, și 2) *calitativi*, meniți să evalueze tonalitatea reflectării: neutră, pozitivă sau negativă, ținând cont de atitudinea instituției mass-media și/sau a jurnalistului față de fiecare protagonist. Tonalitatea este atribuită prin evaluarea prezenței 1) *opinie explicită*, exprimată de

mass-media față de protagoniști, și a 2) *cadrajului sau frame-ingului*¹, prin selectarea evenimentului sau subiectelor, care îi poate favoriza sau defavoriza pe protagoniști.

Monitorizarea se axează pe două componente de bază: evaluarea *pluralismului social* și a *pluralismului politic* în media, care presupune măsurarea diversității de opinii, pluralității de voci în cadrul materialelor cu tentă electorală. Sunt monitorizate toate materialele cu tangență electorală directă sau indirectă și toate materialele în care apar reprezentanții partidelor sau ai concurenților electorali, chiar dacă subiectele nu au legătură directă cu alegerile. În plus, sunt monitorizate toate subiectele în care este vorba despre activitatea Guvernului și cea a Președinției, acești protagoniști având un rol important în spațiul public.

Fiecare material a fost supus unei evaluări de conținut și de context, pentru a determina dacă favorizează sau defavorizează concurenții electorali. Conținutul și/sau contextul pozitiv al materialului nu indică neapărat tendențiozitatea sau partizanatul instituției media care difuzează știrea. Doar dacă există tendința, pe o anumită perioadă de timp, ca unii dintre subiecți să fie favorizați sau defavorizați, se poate spune că este vorba despre un dezechilibru.

Studii de caz: Ținând cont de impactul major pe care îl are mass-media asupra creării opiniei publice și de credibilitatea mare a acestora în rândul populației, a fost făcută și o analiză de conținut a materialelor care au tratat cele mai importante subiecte difuzate de mass-media monitorizate. S-a urmărit identificarea unghiurilor de abordare și modalitățile de prezentare a subiectelor relevante. Materialele au fost analizate atât din punctul de vedere al respectării principiilor unui jurnalism de calitate (obiectivitate, imparțialitate, pluralismul surselor de informare, separarea faptelor de opinie), cât și sub aspect tehnic, din perspectiva recurgerii la procedee tehnice pentru a amplifica sau diminua anumite mesaje.

II. ANALIZA DATELOR

2.1 Audiovizual

Frecvența reflectării. În perioada 9-24 ianuarie 2019, cele 12 posturi de televiziune supuse monitorizării au difuzat în total 1.079 de materiale cu caracter electoral direct și indirect, între care 1.041 știri, 39 de emisiuni și 5 dezbateri. Volumul total al materialelor a fost de 73,5 ore, dintre care aproximativ 39 de ore au revenit știrilor, iar 32,5 de ore - emisiunilor de opinie.

Diversitatea tematică. Subiectele abordate de majoritatea mass-media monitorizate au vizat de cele mai multe ori procesul electoral - depunerea listelor cu semnături și înregistrarea candidaților în cursa electorală, procedura de vot în țară și peste hotare etc. O altă parte din materiale au tratat subiecte politice - activități cu implicarea concurenților, a partidelor politice, de cele mai multe ori fiind vorba despre acuzații lansate de unii la adresa altora. Au fost reflectate multe subiecte sociale cu tangență electorală, fiind totodată prezente și materiale din categoria cultură și divertisment - diverse activități prilejuite de sărbătorile de iarnă, cu participarea actorilor politici, concurenților electorali și reprezentanților principalelor instituții ale statului - Parlament, Președinție și Guvern. Printre subiectele cu caracter electoral indirect s-au numărat activitățile de dezșăpezire din Chișinău și întreaga republică, cu implicarea reprezentanților Guvernului, activități de caritate desfășurate de diverse fundații, interdicțiile privind exportul de fructe în Federația Rusă etc.

Pluralism social. La documentarea materialelor, pe lângă actorii politici și concurenții electorali, majoritatea posturilor au recurs la diverse surse sociale, inclusiv cetățeni, experți locali și străini,

¹ Frame-ing - selectarea și evidențierea anumitor fațete ale unui eveniment sau subiect și conectarea lor în așa fel încât să denote o anumită interpretare sau soluție <http://www.revistadesociologie.ro/pdf-uri/nr3-4-2011/07-N%20Corbu.pdf>

reprezentanți ai societății civile (ONG), ai Comisiei electorale centrale (CEC), ai Administrației publice locale (APL), funcționari de stat, oameni de afaceri, poliție, judecători, avocați.

Echilibrul de gen. Majoritatea materialelor au fost puternic dezechilibrate din punctul de vedere al raportului gender, majoritatea surselor și protagoniștilor citați sau menționați de cele 12 posturi de televiziune fiind de sex masculin – 59%, sursele de sex feminin constituind 23%.

Pluralism politic. Din punctul de vedere al frecvenței și duratei aparițiilor în imagine și a intervențiilor directe, cei mai vizibili actori politici, concurenți electorali în circumscripția națională au fost Blocul electoral ACUM, PSRM, PDM, Partidul Șor și PCRM. Dintre candidații înscriși în cursa electorală în circumscripțiile uninominale, cei mai mediatizați au fost Andrei Năstase, Vladimir Plahotniuc, Ilan Șor, Zinaida Greceanîi și Pavel Filip.

Surse și protagoniști	Frecvența	Volumul apariției, sec.	Durata vorbirii directe, sec.
Blocul electoral ACUM	529	10026	4884
Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	451	12042	9910
Partidul Democrat din Moldova	356	4873	2647
Partidul Politic Șor	165	1482	355
Partidul Comuniștilor din Republica Moldova	120	1693	886
Partidul Liberal	117	2032	1302
Partidul Nostru	57	564	175
Partidul Liberal Democrat din Moldova	40	465	324
Mișcarea Populară Antimafie	38	419	100
Partidul „Democrația Acasă”	27	404	163

Surse și protagoniști/ Afilieră politică	Frecvența	Volumul apariției	Durata vorbirii directe
Andrei Năstase, Blocul electoral ACUM	31	454	169
Vladimir Plahotniuc, PDM	28	182	24
Ilan Șor, Partidul Politic Șor	21	440	158
Zinaida Greceanîi, PSRM	21	709	420
Pavel Filip, PSRM	18	235	103
Maia Sandu, Blocul electoral ACUM	15	206	50
Vlad Bătrîncea, PSRM	11	758	674
Andrei Nastas, candidat independent	10	259	62
Constantin Țuțu, PDM	9	67	27
Maria Ciobanu, Blocul electoral ACUM	7	69	0

Tonalitatea reflectării:

Postul public național **Moldova 1** a oferit spațiu mai multor actori politici, concurenți electorali în circumscripția națională și uninominale, dar și principalelor instituții de stat. Tonalitatea reflectării a fost în mare parte neutră pentru majoritatea dintre ei, cu excepția Cabinetului de miniștri, față de care tonalitatea a fost mai mult pozitivă.

Postul public regional **GRT** a avut un comportament pasiv în perioada de raport, difuzând puține materiale relevante prezentei monitorizării, fără a fi observată vreo tendință de favorizare sau defavorizare a anumitor actori politici.

Posturile private cu acoperire națională **Prime TV, Canal 2, Canal 3 și Publika TV** au mediatizat preponderent subiectele cu participarea diferiților exponenți ai puterii. PDM, concurent electoral în circumscripția națională, și Vlad Plahotniuc și Pavel Filip, care concurează în circumscripții uninominale, au apărut de cele mai multe ori la aceste posturi, tonalitatea reflectării lor fiind preponderent pozitivă și neutră. Reprezentanții Blocului electoral ACUM, concurent în circumscripția națională, și Andrei Năstase, concurent electoral în circumscripție uninominală, au apărut deseori în imagine, în principal în materiale cu conotație negativă, durata intervențiilor personale fiind nesemnificativă.

Postul privat de televiziune cu acoperire regională **Jurnal TV** a alocat mai mult spațiu pentru membrii Blocului electoral ACUM și Andrei Năstase, tonalitatea reflectării fiind preponderent neutră și pozitivă. La același post, reprezentanții PDM și, implicit, concurentul electoral Vladimir Plahotniuc au avut mai multe apariții în imagine, și mai puține intervenții directe, tonalitatea reflectării fiind neutră și negativă.

NTV Moldova și Accent TV au acordat cel mai mult spațiu de emisie atât reprezentanților PSRM, concurent în circumscripția națională, și concurenților electorali în circumscripții uninominale afiliați acestui partid, cât și președintelui Igor Dodon, tonalitatea reflectării fiind mai mult pozitivă și neutră. În contrast, membrii Blocului electoral ACUM, ai PDM, ai Partidului politic Șor au fost prezenți mai mult în imagini, cu o durată mică a intervențiilor directe și tonalitate mai mult negativă.

Posturile private cu acoperire regională **Pro TV și TV 8** au oferit acces unui spectru larg de actori politici – partide, concurenți electorali în circumscripțiile națională și uninominale, reprezentanților Președinției, Parlamentului și Guvernului, asigurând un echilibru între durata aparițiilor și a intervențiilor directe. În majoritatea cazurilor, tonalitatea reflectării protagoniștilor politici la aceste posturi a fost neutră.

Postul regional **Televiziunea Centrală** a alocat mai mult spațiu Partidului politic Șor, concurent în circumscripția națională, și lui Ilan Șor, care concurează în circumscripție uninominală, pentru care tonalitatea reflectării a fost mai mult pozitivă și neutră. Membrii Blocului electoral ACUM, ai PSRM și reprezentanții Președinției au fost mai mult menționați, decât citați direct, de cele mai multe ori tonalitatea reflectării fiind negativă.

2.2. Portaluri online și presa scrisă

În perioada 9-24 ianuarie, cele 16 instituții de presă scrisă (ziare) și presă electronică (portaluri online), monitorizate în cadrul proiectului, au publicat în total 1.440 de articole care au vizat direct sau indirect concurenții și campania electorală pentru alegerile parlamentare 2019. Majoritatea (1.392) au fost știri, dar au fost inserate și materiale de opinie (42), unele interviuri relevante (6).

Instituțiile media cu cele multe materiale jurnalistice la tema monitorizării au fost portalurile **Deschide.md** (175 articole) și **Unimedia.info** (166), cele mai puține materiale relevante au apărut în această perioadă în ziarul **Jurnal de Chișinău** (9) și pe portalurile regionale **Esp.md** din Bălți (11) și **Gagauzinfo.md** din Comrat (31).

Portalurile și ziarele monitorizate au reflectat preponderent activitatea politică, inclusiv declarațiile, acuzațiile și replicile potențialilor concurenți electorali și a celor înregistrați în circumscripția națională și în unele din circumscripțiile uninominale (772 materiale); a fost mediatizat intens procesul electoral propriu-zis, adică activitatea CEC și a unor consilii electorale de circumscripție

(240). În context electoral, au mai fost abordate unele teme sociale (69), situația/problemele diasporei moldovenești (51), starea economică (47) etc.

Presa scrisă și presa electronică monitorizate au citat în calitate de surse sau au menționat/vizat în calitate de protagoniști un număr total de 5.535 de persoane, inclusiv peste 2.900 de reprezentanți ai partidelor politice concurente în circumscripția națională, iar candidații în circumscripțiile uninominale au fost mediatizați de 427 de ori. În același timp, în materialele publicate au apărut cu regularitate (364 de apariții) conducătorii statului (Președinția, Parlamentul, Guvernul/ministrii), unii dintre ei fiind și candidați în alegeri, care au transmis mesaje electorale indirecte. Din categoriile surselor și a protagoniștilor sociali, nepolitici, cel mai des au apărut funcționarii electorali (443 cazuri), deseori presa monitorizată a făcut trimitere la alte instituții media (370), au fost mai des citați cetățenii (161) și reprezentanții societății civile. În general, nu a existat o varietate de surse și protagoniști din domeniul social, vizate în context electoral.

Nicio instituție de presă scrisă și electronică monitorizate nu a asigurat cel puțin o aparentă egalitate de gen a surselor de informație și a protagoniștilor, cele mai joase cote de reprezentare a genurilor înregistrându-se în materialele publicate de **Gagauzinfo.md** (75,7% bărbați, 12,8% femei).

Agora.md mediatizează protagoniștii politici și concurenții în circumscripția națională și circumscripțiile uninominale pe o tonalitate editorială în general neutră.

Aif.md promovează intens Partidul Socialiștilor și candidații acestuia. Deseori, este prezentat într-o tonalitate negativă Partidul Democrat, mai rar Blocul electoral ACUM, Partidul Nostru, Partidul Șor, Partidul Comuniștilor.

În cazul **Deschide.md**, tonalitatea reflectării concurenților electorali din circumscripția națională a fost diferită, remarcându-se prezentarea frecventă în context negativ a Partidului politic Șor, Blocului electoral ACUM și a Partidului Socialiștilor. În același timp, Partidul Democrat este prezentat în tonalitate diferită, cel mai des neutră.

Diez.md are o abordare editorială a campaniei electorale și a concurenților în alegeri în general neutră.

Toate materialele publicate de **Esp.md** în această perioadă au avut o tonalitate neutră și echilibrată.

Portalul **Gagauzinfo.md** a publicat materiale cu o tonalitate diferită, în raport cu Partidul Democrat mai des negativă decât neutră, iar Partidul socialiștilor a fost ușor favorizat.

Articolele din ziarul **Jurnal de Chișinău** au avut o tonalitate diferită, neutră sau pozitivă în cazul Blocului electoral ACUM, neutră și negativă în cazul Partidului Socialiștilor, Partidului Democrat, Partidului Liberal.

Kp.md favorizează editorial Partidul Socialiștilor și defavorizează masiv Blocul electoral ACUM. Materialele nu sunt echilibrate, multe titluri conțin insinuări și afirmații manipulatorii. În raport cu Partidul Democrat tonalitatea materialelor a fost diferită, de cele mai multe ori neutră.

Moldova.org a asigurat o tonalitate neutră de reflectare în raport cu toți concurenții electorali din circumscripția națională pe care i-a mediatizat, dar și în raport cu candidații/potențialii candidați din circumscripțiile uninominale.

Newsmaker.md a asigurat o tonalitate neutră de reflectare în raport cu majoritatea concurenților electorali, cu excepția Partidului politic Șor care a fost prezentat mai des în context negativ decât neutru.

Noi.md a abordat o tonalitate editorială vădit negativă față de Partidul politic Șor. Igor Dodon, implicit Partidul Socialiștilor, sunt favorizați editorial prin numărul și tonalitatea pozitivă a reflectării. Blocul electoral ACUM a fost prezentat neutru, dar și negativ, Partidul Democrat preponderent neutru.

Realitatea.md a publicat/preluat mai multe informații și comunicate care țin de activitatea unor exponenți ai Partidului Democrat care sunt și candidați în alegeri (primul ministru, ministrul Economiei și Infrastructurii ș.a.), tonalitatea acestor materiale fiind una pozitivă. Astfel, Partidul Democrat este ușor favorizat editorial. Alți concurenți electorali și candidați sunt prezentați în context diferit, preponderent neutru.

Sputnik.md omite să mediatizeze multe din evenimentele cu caracter electoral. Partidul Democrat și unii candidați ai acestui partid sunt mediatizați frecvent, preponderent neutru, dar și pozitiv.

Timpul.md favorizează editorial Partidul Democrat și pe liderul acestui partid, prin numărul și tonalitatea pozitivă a reflectării. Blocul electoral ACUM și liderii acestuia, dimpotrivă, sunt defavorizați și prezentați într-o tonalitate editorială negativă.

Unimedia.info a avut un comportament editorial relativ echilibrat, concurenții electorali fiind prezentați pe o tonalitate editorială neutră în cele mai multe cazuri. Totodată, în raport cu Partidul Democrat au prevalat știrile care au prezentat acest concurent electoral mai mult în context negativ.

În știri, portalul **Zdg.md** a avut o abordare editorială neutră. În editoriale, se remarcă tonalitatea mai curând negativă față de Partidul Socialiștilor din Republica Moldova, Partidul Democrat, Partidul politic Șor.

Rapoartele de monitorizare integrale vor fi plasate pe paginile web:

www.alegeliber.md, www.api.md, www.media-azi.md